

Тетяна Павленко,
науковий співробітник
відділу педагогічного джерелознавства та біографістики
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна,
e-mail: tetana1806@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3244-7897

СТОРІНКА «О. Я. САВЧЕНКО (1942–2020)» ЯК СКЛАДНИК ЕЛЕКТРОННОГО РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»

У статті представлено сегмент віртуального інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, присвячений відомій вченій Національній академії педагогічних наук України, фахівчині у галузі загальної педагогіки та дидактики початкової школи Олександрі Яківні Савченко (1942–2020). Детально розглянуто складові ресурсу: «Біографія», «Бібліографія праць», «Бібліографія праць про життя та діяльність вченої», «Повнотекстові документи», «Фотогалерея», проаналізовано їхній зміст. Доведено, що сторінка ресурсу розкриває внесок О. Я. Савченко у еволюцію початкової освіти, власне самого освітнього процесу у початковій школі, у підготовку законодавчої бази і формування стратегії розвитку української освіти й науки. Акцентовано увагу на дослідженнях ученої про прищеплення молодшим школярам умінь і навичок читання, про експериментальну роботу, яку проводили в зв'язку з переходом початкової ланки школи з чотирирічного на трирічний термін навчання. Відзначено, що в творчій спадщині Олександрі Яківні особливо вирізняються праці з питань вивчення науково-педагогічної спадщини українського педагога-гуманіста В. О. Сухомлинського: «Грані дидактичної системи В. О. Сухомлинського» (1993), «Розвиток творчості школяра – стрижнева проблема творчості В. О. Сухомлинського» (2011), «Уміння учнів вчитися у дидактичній системі В. О. Сухомлинського» (2013), «Ідеї В. Сухомлинського у просторі української освіти» (2018). Узагальнено біобібліографічну інформацію праць О. Я. Савченко. На основі бібліографії та аналізу праць науковиці зроблено висновок про широкий педагогічний світогляд педагогині. Біобібліографічні дослідження сприяють кращому пізнанню минулого, осмисленню сучасного й передбаченню майбутнього, забезпечуючи єдність, наступність і спадкоємність досвіду поколінь. Показано, що електронний ресурс може бути використано як джерельну базу для дослідження життя й наукової спадщини вчених НАПН України.

Ключові слова: Савченко Олександра Яківна, початкова освіта, дидактика, електронний ресурс, вчені Національної академії педагогічних наук України, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського.

Постановка проблеми. Нині в Україні триває активний процес інтеграції національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір, здійснюється модернізація освітньої діяльності у контексті європейських вимог. Відповідно до основних положень Закону України «Про освіту» (2017) та інших нормативно-правових документів, нова освітня політика потребує застосування

інноваційних технологій. Одним із чинників освітніх трансформацій в епоху цифровізації, комп'ютеризації та медіатизації є бібліотечні електронні інформаційні ресурси, важливість яких зумовено зростанням інформації та знань і потребою їх зберегти, надати до них доступ. Останнім часом великого значення набуває розвиток педагогічної персоналістики, що впливає на знання та уявлення про історико-педагогічний процес. Як зауважує Ольга Сухомлинська, що саме «...життя педагога, його особиста біографія часто є основою наукової реконструкції епохи, висвітлює загальнопедагогічний досвід того чи іншого періоду, тобто духовна біографія є матеріалізацією історії думки і духу...» [24, с. 43].

Провідну роль в інтеграції та поширенні педагогічного біографічного знання в Україні відіграє Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ). Згідно з викликами сьогодення, фахівці ДНПБ сформували електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу». Науковий керівник ресурсу Л. Д. Березівська наголошує, що ресурс не тільки забезпечує інформаційний супровід історико-педагогічної науки, є джерелом для написання дисертацій, планових науково-дослідницьких робіт, уможливорює якісне проведення масових науково-практичних заходів, але й водночас знайомить дослідників із фондом ДНПБ, зокрема з педагогічними джерелами [3, с. 225].

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Питанню електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу присвячено праці українських науковців і практиків. Структуру, зміст електронного біографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» в різні роки висвітлювали П. І. Рогова [19], В. І. Попик [18], А. М. Доркену [11], Л. Д. Березівська [1, 3, 7], Є. Ф. Демида [9], Л. О. Пономаренко [17], С. М. Хопта [26] та інші.

У педагогічному просторі серед науковців і практиків поживався інтерес до науково-педагогічної діяльності вченої О. Я. Савченко. Творча спадщина О. Я. Савченко привертає до себе увагу педагогів, науковців своєю багатогранністю, насиченістю актуальними ідеями. Задля їх вивчення науково-педагогічну діяльність вченої проаналізовано і відображено в дослідженнях. У статтях Л. Д. Березівської [4], Н. П. Дічек [10] проаналізовано педагогічну спадщину Олександри Яківни в контексті історії української освіти. Нові форми організації педагогічної праці фахівців початкової освіти, нові технологічні підходи до забезпечення педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу, використання спадщини О. Я. Савченко в роботі вчителя нової української школи – все це відображено в дослідженнях О. А. Калашник [12], Н. В. Кічук [13]. Використання наукового доробку О. Я. Савченко у підготовці майбутніх учителів початкової школи проаналізувала В. О. Собко [23]. Порівняльний аналіз наукових праць за чисельністю та тематичним спрямуванням з 1968–2015 рр. з визначенням наукової активності О. Я. Савченко у різних напрямках здійснили Наталія Матвеева і Надія П'ятка [14].

Вивчення спадщини науковців НАПН України дасть змогу детальніше простежити вплив доробку вчених на розвиток педагогіки загалом у нашій державі, сприятиме віддзеркаленню історії наукового пошуку в системі педагогічної освіти.

Мета статті – висвітлити контент створених сторінок «Савченко Олександра Яківна» електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ Розкрити біографічну та бібліографічну інформацію про вчену.

Виклад основного матеріалу. До плеяди непересічних постатей вітчизняної педагогічної думки, чия наукова спадщина, освітня та громадська праця заслуговують на всебічне осмислення і відображення, належить відома вчена Національної академії педагогічних наук України (далі – НАПН) у галузі загальної педагогіки та дидактики початкової школи Олександра Яківна Савченко (1942–2020) – докторка педагогічних наук України педагогічних наук, професорка, заслужена працівниця освіти України, заступниця міністра освіти й науки України (1995–2000 рр.), віцепрезидентка Національної академії (2000–2007), голова Всеукраїнської асоціації Василя Сухомлинського.

Персональну сторінку вебресурсу «Видатні педагоги України та світу», створено до 80-річчя від дня народження О. Я. Савченко, впорядковано як комплекс тематичних рубрик: «Біографія», «Праці О. Я. Савченко», «Публікації про життя та діяльність О. Я. Савченко», «Повнотекстові документи», «Фотогалерея», «Ушанування пам'яті», «Список використаних джерел». Рубрики наповнено інформаційними матеріалами, що різнобічно висвітлюють її життєвий шлях і творчу спадщину. Джерельну базу дослідження складають матеріали фондів ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Наукової бібліотеки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Електронної бібліотеки Інституту педагогіки НАПН України та інших інтернет-ресурсів.

У першій рубриці подано біографію О. Я. Савченко. Народилася Олександра Яківна 8 травня 1942 р. у м. Ізмаїл Одеської області, У 1958–1963 рр. вчилася в Ізмаїльському державному педагогічному інституті (1958–1963). Після закінчення інституту працювала вчителькою початкових класів м. Києва (1963–1967), викладачем Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького (нині – Національний педагогічний університет ім. В. П. Драгоманова). У 1967 р. вступила до аспірантури Науково-дослідного інституту педагогіки, захистила кандидатську дисертацію «Дидактичний прийом порівняння як засіб навчання і розвитку молодших школярів» (1971), а згодом – докторську «Формування пізнавальної самостійності молодших школярів» (1984). Науковий шлях академіка Олександри Яківни Савченко був стрімким і вражаюче плідним – від молодшої наукової співробітниці до завідувачки лабораторії початкового навчання. У 1992 р. призначена на посаду головного вченого секретаря Академії педагогічних наук України. З 1995 до 2000 р. працювала заступницею Міністра освіти України, головною науковою співробітницею Інституту педагогіки НАПН України. Була віце-президенткою НАПН України (2000-2007 рр.). Біографію складено за публікацією Л. М. Усик [25].

Творчий доробок ученої представлено у рубриці «Праці О. Я. Савченко». Олександра Яківна авторка понад 700 наукових праць, серед яких численні монографії, підручники, навчально-методичні посібники – «Барвистий клубочок» (1996), «Розвивай свої здібності» (1995), «Уміє вчитися» (1995) (уперше в історії вітчизняного підручникотворення), «Виховний потенціал початкової освіти» (2009), «Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра» (2014),

вона є авторкою праць з педагогічної системи формування пізнавальної самостійності дітей молодшого шкільного віку: «Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів у процесі навчання» (1977), «Дидактичні умови розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів» (1977), «Пізнавальні задачі як засіб розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів» (1979), «Пізнавально-проблемні завдання на уроках читання» (1979), «Пізнавальні завдання на визначення головного» (1982), «Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів» (1982) та ін.

Під науковим керівництвом Олександри Яківни підготовлено Концепцію загальної середньої освіти (12-річна школа) (2001, Державний стандарт початкової загальної освіти (2011, Державний стандарт початкової освіти (2018). Вона є однією із розробників Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття») (1993). Також написала низку статей про законодавчий супровід розвитку загальної середньої освіти в Україні: «Концепція початкової освіти : проект» (2016). У статті «Константи типової освітньої програми початкової освіти Нової української школи як дослідницький орієнтир» Олександра Яківна зазначає «...Константи типових освітніх програм початкової освіти покликані сприяти реалізації ідеї реформи «Нова українська школа» [22, с. 131].

У творчій спадщині О. Я. Савченко особливо вирізняються праці з питань вивчення науково-педагогічної спадщини видатного українського педагога В. О. Сухомлинського «Грані дидактичної системи В. О. Сухомлинського» (1993), «Реформування змісту шкільної освіти в контексті педагогічної спадщини Василя Сухомлинського» (1999), «Цілі освіти у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського» (1996), «Аксіологічні аспекти кола читання творів Василя Сухомлинського у початковій школі» (2017), «Ідеї В. Сухомлинського у просторі української освіти» (2018), «Василь Сухомлинський і Нова українська школа – переосмислити не можна забути» (2018), «Літературно-художня спадщина Василя Сухомлинського – джерело емоційного розвитку молодших школярів» (2019) та ін. У своїх працях учена схарактеризувала розвиток сухомлиністики в освітньому просторі України та за її межами. Також бібліографію праць Олександри Яківни подано у біобібліографічних покажчиках «Академік АПН України О. Я. Савченко» (2007), «Наукова школа академіка Олександри Савченко» (2008), «Науковий простір академіка Олександри Савченко» (2012).

Окремої уваги заслуговують підручники вченої. Як зазначає О. Я. Савченко «...сучасний підручник має забезпечувати інформаційну, мотиваційну і пізнавальну функції учіння, показувати, чого і як слід навчати школярів з даного предмета. ... Водночас – в його змісті учень має знаходити орієнтири для подальшої роботи відповідно до своїх пізнавальних можливостей і потреб самостійно вчитися» [20, с. 65]. Читанки для 1 – 4 класів, авторкою, яких була відома вчена у галузі загальної педагогіки та початкової освіти О. Я. Савченко багато разів перевидавали, вони мали широку популярність серед педагогічних працівників.

У четвертій рубриці подано бібліографію публікацій про життя та діяльність О. Я. Савченко з фонду ДНПБ та інших бібліотек: статті у фахових, наукових журналах, монографії, підручники тощо. Серед них відзначимо збірник матеріалів I Всеукраїнських педагогічних читань пам'яті О. Я. Савченко

«Олександра Яківна Савченко. Уроки співпраці і спілкування», упорядкований відділом початкової освіти ім. О. Я. Савченко Інституту педагогіки НАПН України.

У виданні висвітлено події життя і віхи діяльності видатної педагогині, початкової освіти, авторки численних наукових праць. Зокрема, подано інформацію про діяльність О. Я. Савченко як очільниці Всеукраїнської асоціації Василя Сухомлинського. У статті «О. Я. Савченко про діяльність Всеукраїнської асоціації Василя Сухомлинського щодо розвитку сухомлиністики в освітньо-науковому просторі» (2021), Л. Д. Березівська, зазначає: «завдяки подвижницькій діяльності О. Я. Савченко як голови Асоціації творчі задуми педагога-гуманіста В. О. Сухомлинського, нереалізовані в загальнодержавних масштабах за радянської доби, набули нового звучання в незалежній Україні та за її межами, згуртували навколо себе не одне покоління дослідників, стали доступними широким колам громадськості» [5, с. 8]. Погляди О. Я. Савченко на формування професійної готовності майбутніх учителів школи розкрито у статті В. О. Собко «Науковий доробок О. Я. Савченко у підготовці майбутніх учителів початкової школи» (2021). Авторка зазначає: «використання наукового доробку О. Я. Савченко у підготовці майбутніх учителів початкової школи сприяє мотивації методичної діяльності студентів, опануванню здобувачами вищої педагогічної освіти теоретичної бази фахових дисциплін, компетентнісного підходу, новітніх технологій навчання та навичок їх практичного застосування, формуванню у них здатності до творчої педагогічної діяльності, безперервної самоосвіти та професійного самовдосконалення [23, с. 8]. Педагогічну спадщину Олександри Яківни ще недостатньо вивчено, сподіваємось, що творчий доробок ученої зацікавить дослідників.

У рубриці «Повнотекстові документи» забезпечено доступ до текстів оцифрованих документів з електронної бібліотеки ДНПБ. До перегляду подано праці О. Я. Савченко: «Нові освітні результати як чинник модернізації початкової освіти» (2019), «Медіаграмотність школярів як новий результат початкової освіти» (2019), «Діяльнісно-результатний підхід як чинник системної модернізації початкової освіти» (2019), «Використання методу проєктів на уроках літературного читання» (2020). У бібліотеці постійно триває процес з оцифрування видань, тому в цьому розділі згодом з'явиться можливість ознайомитись з іншими цифровими копіями праць вчених. Друковані видання зі списків рубрики «Праці О. Я. Савченко» доступні для перегляду *de visu* в ДНПБ або інших установах, у фондах яких вони зберігаються.

Рубрика «Фотогалерея» вміщує світлини, які ілюструють сторінки біографії вченої. Зокрема, у розділі розміщено світлини Олександри Яківни за такими блоками: О. Я. Савченко з науковцями відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України; Олександра Яківна Савченко – Голова Української асоціації Василя Сухомлинського (1991–2020); Олександра Савченко – почесна професорка вищих навчальних закладів; нагороди та відзнаки О. Я. Савченко.

У розділі «Вшанування пам'яті» розміщено інформаційно-ілюстративні матеріали про заходи щодо увічнення пам'яті О. Я. Савченко. А саме: присвоєння ім'я О. Я. Савченко відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України, навчально-науковій лабораторії Ізмаїльського державного гуманітарного університету; світлини Перших всеукраїнських педагогічних читань пам'яті

О. Я. Савченко, презентації, матеріали віртуальної виставки «Олександра Яківна Савченко. Людина, вчитель, особистість».

Отже, в аналізованому сегменті електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ зібрано певний обсяг джерел, що гідно презентують визначну особистість – О. Я. Савченко. Контент ресурсу всебічно висвітлює життєвий шлях та наукову діяльність вченої, її значний внесок в українську та світову педагогіку, зокрема в реформування української освіти, дидактику початкової школи. Її наукові ідеї високо поцінують освітяни. Педагогічна спадщина О. Я. Савченко є вагомим здобутком усієї вітчизняної освіти і потребує нових досліджень, а сторінка ресурсу – постійного оновлення. Сподіваємося, що ресурс стане у пригоді дослідникам спадщини Олександри Яківни Савченко.

Список використаних джерел

1. Академік АПН України О. Я. Савченко : біобібліогр. покажч. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; вступ. стаття Н. М. Бібік ; упоряд.: Л. М. Ворон, Л. М. Заліток, О. А. Печенежська ; наук. ред. Т. Ф. Букшина ; бібліогр. ред. Л. О. Пономаренко. Київ : Пед. преса, 2007. 132 с. URL: <https://tinyurl.com/4xvzvtpv> (дата звернення: 20.09.22).
2. Creation of information and bibliographic resource «outstanding educators of ukraine and the world» and its influence on the development of digital humanities / Berezivska L. D., Pinchuk O. P., Hopta S. M., Demyda Y. F., Sereda K. V. *Інформ. технології і засоби навчання = Information Technologies and Learning Tools*. 2022. Т. 87, № 1. С. 1–17. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4825> (дата звернення: 20.09.22).
3. Березівська Л. Д. Електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» як основа професійної підготовки педагогів. *Освіта для миру = Edukacja dla pokoju* : зб. наук. пр. : у 2 т. / НАПН України та ін. Київ, 2019. Т. 2. С. 222–228. URL: <https://tinyurl.com/yw5mu8ed> (дата звернення: 20.09.22).
4. Березівська Л. Д. Наша славна історія (Історія відділу). *Початкова шк.* 2015. № 11. С. 7–14.
5. Березівська Л. Д. О. Я. Савченко про діяльність Всеукраїнської асоціації Василя Сухомлинського щодо розвитку сухомлиністики в освітньо-науковому просторі. *Трансформація освіти в контексті процесів глобалізації* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 12 березня 2021 р). Дніпро : Міжнар. гуманітар. дослід. центр, 2021. С. 8. URL: <https://tinyurl.com/5abj9ydd> (дата звернення: 20.09.22).
6. Березівська Л. Д., Дерев'янка Т. М. Електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» й онлайн-проект «Ми стоїмо на плечах наших попередників: Видатні педагоги-ювіляри». *Вісник Нац. академії пед. наук України* / НАПН України. Київ, 2020. № 1. URL: <https://tinyurl.com/2p8cz2bt> (дата звернення: 20.09.2022).
7. Березівська Л. Д. Електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» як форма представлення педагогічної біографіки в освітньо-науковому просторі. *Педагогічна біографіка та біографістика в сучасному науково-інформаційному просторі* : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-методол. семінару з історії освіти, 20 трав. 2022 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та ін. ; редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Сухомлинська О. В., Тарнавська С. В. ; літ. ред. Бойко О. А. ; бібліогр. ред. Павленко Т. С. Київ, 2022. С. 9–11. URL: <https://tinyurl.com/mukcmkxt> (дата звернення: 22.09.2022).

8. Видатні педагоги України та світу [Електронний ресурс] : інформ.-бібліогр. ресурс ; [наук. кер. проекту Л. Д. Березівська] / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, [2008]. URL: <https://tinyurl.com/5n7ka7ff> (дата звернення 22.09 2022).
9. Демида Є. Ф. Відображення творчого спадку німецького педагога-реформатора кінця XIX початку XX століття Георга Кершенштейнера в електронному джерельному ресурсі на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. *Наук.-пед. студії*. 2019. Вип. 3. С. 44–54. URL: <https://tinyurl.com/59e45k82> (дата звернення 22.09 2022).
10. Дічек Н. П. Сучасний класик педагогіки – академік НАПН України Олександра Яківна Савченко. *Олександра Яківна Савченко. Уроки співпраці і спілкування* : зб. матеріалів І Всеукр. пед. читань пам'яті О. Я. Савченко (м. Київ, 4 листоп. 2021 р.) / уклад. Онопрієнко О. В. Київ, 2021. С. 25–30. URL: <https://tinyurl.com/mrxvz9zu> (дата звернення 22.09 2022).
11. Доркєну А. М. Інформаційний ресурс «Видатні педагоги України і світу» Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського в контексті розвитку суспільства знань. *Українська біографістика*. 2012. Вип. 9. С. 364–378. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2012_9_20 (дата звернення 22.09 2022).
12. Калашник О. А. Використання спадщини О. Я. Савченко в роботі вчителя нової української школи. *Олександра Яківна Савченко. Уроки співпраці і спілкування* : зб. матеріалів І Всеукр. пед. читань пам'яті О. Я. Савченко (м. Київ, 4 листоп. 2021 р.) / уклад. Онопрієнко О. В. Київ, 2021. С. 41–43. URL: <https://tinyurl.com/mrxvz9zu> (дата звернення 22.09 2022).
13. Кічук Н. В. Педагогічна інноватика О. Я. Савченко_Олександра Яківна Савченко. *Уроки співпраці і спілкування* : зб. матеріалів І Всеукр. пед. читань пам'яті О. Я. Савченко «Олександра Яківна Савченко. Уроки співпраці і спілкування» (м. Київ, 4 листоп. 2021 р.) / уклад. Онопрієнко О. В. Київ, 2021. С. 44–46. URL: <https://tinyurl.com/mrxvz9zu> (дата звернення 22.09 2022).
14. Матвеева Н., П'ятка Н. Внесок О. Я. Савченко у розвиток початкової освіти. *Молодь і ринок*. 2021. № 11/12. С. 90–95. URL: <https://tinyurl.com/dd6t2rt3> (дата звернення 22.09.2022).
15. Наукова школа академіка Олександри Савченко / [упоряд.: Я. П. Кодлюк, Т. Я. Довга, Л. М. Заліток, Л. М. Ворон, О. А. Печенежська] ; АПН України, Ін-т педагогіки АПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. Київ : Пед. преса, 2008. 187 с.
16. Науковий простір академіка Олександри Савченко / НАПН України, Ін-т педагогіки НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Кодлюк Я. П. та ін.]. Київ : [б. в.], 2012. 311 с.
17. Пономаренко Л. О. Формування інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» у 2018 році. *Інформаційне забезпечення сфери освіти України* : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського за результатами наук. дослідж. у 2018 р., 27 груд. 2018 р., Київ / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2018. С. 49–50.
18. Попик В. І. Світоглядні засади розвитку української біографістики та формування національних ресурсів біографічної інформації XXI століття. *Українська біографістика* : зб. наук. пр. / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т біогр. дослідж., Укр. біогр. тво. Київ, 2008. Вип. 4. С. 8–40.
19. Рогова П. І. Формування всеукраїнського галузевого інформаційного ресурсу на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського: стан і шляхи розвитку. *Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського*. Київ, 2010. Вип. 2 : Всеукраїнський інформаційний ресурс з питань психолого-педагогічної науки і освіти: сучасний стан та шляхи розвитку. С. 10–27.

20. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підруч. для студентів пед. факультетів. Київ : Генеза, 2002. 368 с.

21. Савченко О. Я. Поетапне формування вміння порівнювати. *Початкова шк.* 1972. № 9. С. 32–36.

22. Савченко, О. Я. . Константи типової освітньої програми початкової освіти Нової української школи як дослідницький орієнтир. *Імплементация європейських стандартів в українські освітні дослідження*: зб. матеріалів IV Міжнар. наук. конф. Української асоціації дослідників освіти (26 черв. 2020 р.), м. Дрогобич. Київ : ТЗОВ «Трек-ЛТД», 2020. С. 129–132. URL: <https://tinyurl.com/22md3vjc> (дата звернення 22.09.2022).

23. Собко В. О. Науковий доробок О. Я. Савченко підготовці майбутніх учителів початкової школи. Олександра Яківна Савченко. *Уроки співпраці і спілкування* : зб. матеріалів I Всеукраїнських пед. читань пам'яті О. Я. Савченко (м. Київ, 4 листоп. 2021 р.) / уклад. Онопрієнко О. В. Київ, 2021. С. 94. URL: <https://tinyurl.com/mrxvz9zu> (дата звернення 22.09.2022).

24. Сухомлинська О. Історія педагогіки як наука і як навчальний предмет : актуальні проблеми. *Шлях освіти.* 2003. № 1. С. 39–43.

25. Усик Л. М. Науково-педагогічна спадщина Олександрів Савченко. *Олександра Яківна Савченко. Уроки співпраці і спілкування* : зб. матеріалів I Всеукраїнських пед. читань пам'яті О. Я. Савченко (м. Київ, 4 листоп. 2021 р.) / уклад. Онопрієнко О. В. Київ, 2021. С. 94–96. URL: <https://tinyurl.com/mrxvz9zu> (дата звернення 22.09.2022).

26. Хопта С. Постать Марії Монтесорі в інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ ім. В. О.Сухомлинського (до 150-річчя від дня народження) [Електронний ресурс] *Наук.-пед. студії* : [електрон. наук. фах. вид.]. 2020. Вип. 4. С. 75–89. URL: <https://tinyurl.com/3sxjd53d> (дата звернення: 20.09.2022).

References

1. Voron, L. M., Zalitok, L. M., Pechenezhskaya, O. A. (comps.). (2007). *Akademik APN Ukrainy O. Ya. Savchenko: biobibliografichnyi pokazhchyk*. Kyiv: Pedagogichna presa. <https://tinyurl.com/4xvzvtpv>. [in Ukrainian].

2. Berezivska, L. D., Pinchuk, O. P., Hopta, S. M., Demyda, Y. F., Sereda, K. V. (2022). Creation of information and bibliographic resource «outstanding educators of Ukraine and the world» and its influence on the development of digital humanities. *Inform. tekhnolohii i zasoby navchannia = Information Technologies and Learning Tools*, 87, 1, 1–17. <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4825>. [in Ukrainian].

3. Berezivska, L. D. (2019). Elektronnyi informatsiino-bibliografichnyi resurs «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» yak osnova profesiinoi pidhotovky pedahohiv. *Osvita dlia myru = Edukacja dla pokoju* : zbirnyk naukovykh prats (Vol. 2, pp. 222–228). <https://tinyurl.com/yw5mu8ed>. [in Ukrainian].

4. Berezivska, L. D. (2015). Nasha slavna istoriia (Istoriia viddilu). *Pochatkova shkola*, 11, 7–14. [in Ukrainian].

5. Berezivska, L. D. (2021, March 12). O. Ya. Savchenko pro diialnist Vseukrainskoi asotsiatsii Vasylia Sukhomlyn'skoho shchodo rozvytku sukhomlynistyky v osvithno-naukovomu prostori. *Transformatsiia osvity v konteksti protsesiv hlobalizatsii* : materialy Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii, Dnipro, 8. <https://tinyurl.com/5abj9ydd>. [in Ukrainian].

6. Berezivska, L. D. & Derevianko, T. M. (2020). Elektronnyi resurs «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» y onlain-proiekt «My stoimo na plechakh nashykh poperednykiv: Vydatni pedahohy-yuviliary». *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 2(1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-7-4>. [in Ukrainian].

7. Berezivska, L. D. (2022, May 20). Elektronnyi resurs «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» yak forma predstavlennia pedahohichnoi biohrafiky v osvithno-naukovomu prostori. In *Pedahohichna biohrafika ta biohrafistyka v suchasnomu nauково-informatsiinomu prostori* :

zbirnyk materialiv VII Vseukrainskoho naukovo-metodolohichnoho seminaru z istorii osvity, Kyiv, 9–11. <https://tinyurl.com/mukcmkxt>. [in Ukrainian].

8. Berezivska, L. D. (head). (n.d.). *Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu* [Elektronnyi resurs] : informatsiino-bibliohrafichnyi resurs, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. <https://tinyurl.com/5n7ka7ff>. [in Ukrainian].

9. Demyda, Ye. F. (2019). Vidobrazhennia tvorchoho spadku nimetskoho pedahoha-reformatora kintsia XIX pochatku XX stolittia Heorha Kershenshteinera v elektronnomu dzherelnomu resursi na portali DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. *Nauk.-ped. studii*, 3, 44–54. <https://tinyurl.com/59e45k82>. [in Ukrainian].

10. Dichok, N. P. (2021, November 4). Suchasnyi klasyk pedahohiky – akademik NAPN Ukrainy Oleksandra Yakivna Savchenko. *Oleksandra Yakivna Savchenko. Uroky spivpratsi i spilkuвання: zbirnyk materialiv I Vseukrainskykh pedahohichnykh chytan pamiati O. Ya. Savchenko*, Kyiv, 25–30. <https://tinyurl.com/mrxvz9zu>. [in Ukrainian].

11. Dorkenu, A. M. (2012). Informatsiinyi resurs «Vydatni pedahohy Ukrainy i svitu» Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteky Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho v konteksti rozvytku suspilstva znan. *Ukrainska biohrafistyka*, 9, 364–378. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2012_9_20. [in Ukrainian].

12. Kalashnyk, O. A. (2021, November 4). Vykorystannia spadshchyny O. Ya. Savchenko v roboti vchytelia novoi ukrainskoi shkoly. *Oleksandra Yakivna Savchenko. Uroky spivpratsi i spilkuвання: zbirnyk materialiv I Vseukrainskykh pedahohichnykh chytan pamiati O. Ya. Savchenko*, Kyiv, 41–43. <https://tinyurl.com/mrxvz9zu>. [in Ukrainian].

13. Kichuk, N. V. (2021, November 4). Pedahohichna innovatyka O. Ya. Savchenko *Oleksandra Yakivna Savchenko. Uroky spivpratsi i spilkuвання: zbirnyk materialiv I Vseukrainskykh pedahohichnykh chytan pamiati O. Ya. Savchenko*, Kyiv, 44–46. URL: <https://tinyurl.com/mrxvz9zu>. [in Ukrainian].

14. Matveieva, N. & Piatka, N. (2021). Vnesok O. Ya. Savchenko u rozvytok pochatkovoї osvity. *Molod i rynek*, 11/12, 90–95. <https://tinyurl.com/dd6t2rt3>. [in Ukrainian].

15. Kodliuk, Ya. P., Dovha, T. Ya., Zalitik, L.M., Voron, L. M., Pechenezhsk, O. A. (comps.) (2008). *Naukova shkola akademika Oleksandry Savchenko*. Kyiv : Ped. presa. [in Ukrainian].

16. Kodliuk, Ya. P. et al. (2012). *Naukovyi prostir akademika Oleksandry Savchenko*. Kyiv: [b. v.]. [in Ukrainian].

17. Ponomarenko, L. O. (2018, December 27). Formuvannia informatsiino-bibliohrafichnoho resursu «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» u 2018 rotsi. *Informatsiine zabezpechennia sfery osvity Ukrainy : materialy zvitnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho, Kyiv, 49–50. [in Ukrainian].

18. Popyk, V. I. (2008). Svitohliadni zasady rozvytku ukrainskoi biohrafistyky ta formuvannia natsionalnykh resursiv biohrafichnoi informatsii XXI stolittia. *Ukrainska biohrafistyka*, 4, 8–40. [in Ukrainian].

19. Rohova, P. I. (2010). Formuvannia vseukrainskoho haluzevoho informatsiinoho resursu na bazi Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteky Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho: stan i shliakhy rozvytku. *Naukovi pratsi Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteky Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho*, Vol. 2: Vseukrainskyi informatsiinyi resurs z pytan psykhologo-pedahohichnoi nauky i osvity: suchasnyi stan ta shliakhy rozvytku, pp. 10–27. [in Ukrainian].

20. Savchenko, O. Ya. (2002). *Dydaktyka pochatkovoї shkoly: pidruchnyk dlia studentiv ped. fakultetiv*. Kyiv: Heneza. [in Ukrainian].

21. Savchenko, O. Ya. (1972). Poetapne formuvannia vminnia porivniuvaty. *Pochatkova shkola*, 9, 32–36. [in Ukrainian].

22. Savchenko, O. Ya. (2020, June 26). Konstanyty typovoї osvitnoi prohramy pochatkovoї osvity Novoi ukrainskoi shkoly yak doslidnytskyi oriientyr. *Implementatsiia yevropeiskykh standartiv v ukrainski osvitni doslidzhennia: zbirnyk materialiv IV Mizhnarodnoi naukovoї*

konferentsii Ukrainskoi asotsiatsii doslidnykiv osvity, Drohobych, 129–132. <https://tinyurl.com/22md3vjc>. [in Ukrainian].

23. Sobko V. O. (2021, November 4). Naukovyi dorobok O. Ya. Savchenko pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv pochatkovoï shkoly. *Oleksandra Yakivna Savchenko. Uroky spivpratsi i spilkuвання: zbirnyk materialiv I Vseukrainskykh pedahohichnykh chytan pamiati O. Ya. Savchenko*, Kyiv, 94. <https://tinyurl.com/mrxvz9zu>. [in Ukrainian].

24. Sukhomlynska O. Istoriia pedahohiky yak nauka i yak navchalnyi predmet : aktualni problemy. *Shliakh osvity*. 2003. № 1. S. 39–43. [in Ukrainian].

25. Usyk, L. M. (2021, November 4). Naukovo-pedahohichna spadshchyna Oleksandry Savchenko. *Oleksandra Yakivna Savchenko. Uroky spivpratsi i spilkuвання: zbirnyk materialiv I Vseukrainskykh pedahohichnykh chytan pamiati O. Ya. Savchenko*, Kyiv, 94–96. <https://tinyurl.com/mrxvz9zu>. [in Ukrainian].

26. Khopta, S. (2020). Postat Marii Montessori v informatsiino-bibliohrafichnomu resursi «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» DNPB im. V. O. Sukhomlynskoho (do 150-richchia vid dnia narodzhennia). *Nauk.-ped. studii: [elektron. nauk. fakh. vyd.]*, 4, 75–89. <https://tinyurl.com/3sxjd53d>. [in Ukrainian].

Tetiana Pavlenko,

Research Fellow of Sukhomlynskyi Studies Sector
of the Pedagogical Source Studies and Biographistics Department
of V.O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

e-mail: tetana1806@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3244-7897

PAGE "O. Y. SAVCHENKO (1942–2020) " AS A COMPONENT OF AN ELECTRONIC RESOURCE "OUTSTANDING TEACHERS OF UKRAINE AND THE WORLD"

The article presents a segment of the virtual information and bibliographic resource "Outstanding Teachers of Ukraine and the World" of the V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, dedicated to the famous scientist of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, specialist in the field of general pedagogy and didactics of primary school Oleksandra Yakivna Savchenko (1942–2020). The components of the resource: "Biography", "Bibliography of Works", "Bibliography of Works About the Life and Activities of the Scientist", "Full-text Documents", "Photo Gallery" were analyzed in detail, and their content was analyzed. It is proven that the resource page reveals the contribution of O. Ya. Savchenko to the evolution of primary education, actually the educational process itself in primary school, to the preparation of the legislative framework and the formation of the strategy for the development of Ukrainian education and science. Attention is focused on the scientist's research on instilling reading abilities and skills in younger schoolchildren, on the experimental work that was carried out in connection with the transition of the primary level of school from a four-year to a three-year term of study. It was noted that in the creative heritage of Oleksandra Yakivna, the works on the study of the scientific and pedagogical heritage of the Ukrainian pedagogue-humanist V. O. Sukhomlynskyi stand out: "Faces of the Didactic System of V. O. Sukhomlynskyi" (1993), "Development of Pupil's Creativity – the Core Problem of V.O. Sukhomlynskyi's Creativity" (2011), "Students' Ability to Learn in the Didactic System of V.O. Sukhomlynskyi" (2013), "V. Sukhomlynskyi's Ideas in the Space of Ukrainian Education" (2018). The biobibliographic information of the works of O. Ya. Savchenko is summarized. Based on the bibliography and analysis of the scientist's works, a conclusion is made about the broad pedagogical outlook of the pedagogue. Biobibliographic studies contribute to a better knowledge of the past,

understanding the present and predicting the future, ensuring the unity, continuity and inheritance of the experience of generations. It is shown that the electronic resource can be used as a source base for researching the life and scientific heritage of scientists of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

Keywords: *Oleksandra Yakivna Savchenko, Primary Education, Didactics, Electronic Resource, Scientists of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine.*